

WYTYCZNE W SPRAWIE OCHRONY NIELETNICH I SŁABYCH

W 2013 roku Wikariusze Regionalni poszczególnych okręgów Prałatury ustalili normy postępowania w przypadku oskarżenia wiernego Prałatury Opus Dei o nadużycia seksualne wobec nieletniego, zgodne ze wskazówkami Kongregacji Nauki Wiary zawartymi w liście okólnym z 3 maja 2011 roku, z wytycznymi Konferencji Episkopatów i z prawem w każdym kraju.

26 marca 2019 roku Papież wydał *motu proprio* o ochronie nieletnich i słabych. Na jego podstawie Watykan ogłosiło 26 marca 2019 roku prawo nr CCXCVII dla Watykanu o tym samym tytule oraz, również 26 marca 2019 roku, wytyczne o tym samym tytule dla Wikariatu Watykańskiego. 7 maja 2019 roku Papież wydał *motu proprio* *Vos estis lux mundi*, mające na celu wzmocnienie środków instytucjonalnych i normatywnych Kościoła, aby zapobiec i walczyć z nadużyciami wobec osób nieletnich i słabych.

Po zapoznaniu się z powyższymi normami i w pełni popierając ich szczytny cel, kieruję do wszystkich wiernych Prałatury niniejsze wytyczne, które podejmują wskazówki Ojca Świętego i ukierunkowują je na działalność duszpasterską Prałatury.

I

Zasady ogólne

1. Środki i procedury zawarte w niniejszych wytycznych mają na celu tworzenie i szanowanie atmosfery, w której wszyscy znają prawo i przestrzegają go oraz znają potrzeby nieletnich i słabych; atmosfery, która wyklucza ryzyko wykorzystania, nadużycia seksualnego i złego traktowania podczas działań prowadzonych przez Prałaturę.

2. Wytyczne te skierowane są do wszystkich wiernych Prałatury, a także do osób, które w jakikolwiek sposób współpracują z jej chrześcijańskimi inicjatywami apostołskimi i formacyjnymi.

3. W niniejszych wytycznych przez pojęcie nieletnich rozumie się też słabych, choć czasem nie mówi się tego wprost, chyba że natura sprawy na to nie pozwala.

a) „Nieletni” to osoba w wieku nieprzekraczającym osiemnastu lat. Przyjmuje się, że nieletni to osoba, która używa rozumu w sposób niedoskonały (zob. *motu proprio* *Sacramentorum Sanctitatis Tutela*, Art. 6 §1, p. 1).

b) Termin „osoba słaba” oznacza w tym dokumencie osobę chorą, ograniczoną fizycznie lub psychicznie lub pozbawioną wolności osobistej, co zaburza choćby czasowo jej zdolność rozumienia i dysponowania swą wolą, a w każdym razie zdolność obrony przed krzywdą (zob. *motu proprio* *Vos estis lux mundi*, Art. 1 §2 a, b).

4. Prałatura kieruje się następującymi celami i zasadami w określeniu norm i działań zapobiegających ewentualnym nadużyciom wobec nieletnich i słabych:

a) Cele

- kształtowanie świadomości i szacunku w zakresie praw i potrzeb nieletnich i słabych, odpowiednia formacja, mająca na celu ich ochronę;
- zapobieganie jakiegokolwiek formie przemocy, nadużycia fizycznego czy psychicznego, zaniedbania, porzucenia, złego traktowania czy wykorzystania;
- uświadamianie obowiązku powiadomienia odpowiednich władz o ewentualnym przypadku nadużycia i pomagania im w działaniu, mającym na celu zapobieżenie im w przyszłości i wyeliminowanie;
- skuteczne śledzenie każdego ewentualnego przypadku nadużycia czy złego traktowania nieletnich i słabych;
- zapewnienie ofiarom i ich rodzinom odpowiedniej opieki duszpasterskiej jak również, jeśli sytuacja tego wymaga, odpowiedniej pomocy medycznej, psychologicznej i prawnej.

b) Ogólne zasady postępowania:

- uznać, że ofiary oraz ich rodziny mają prawo być przyjęci i wysłuchani oraz znaleźć wsparcie, ich informacje czy doniesienia powinny zostać przekazane odpowiednim organom;
- zagwarantować osobom, których sprawa dotyczy, procedurę zgodną z normami prawa (KPK k. 221§3) i respektującą domniemanie niewinności, legalność zgłoszenia i mając w poszanowaniu zasadę proporcjonalności;
- odsunąć bezzwłocznie osobę ukaraną za nadużycie wobec małoletniego lub słabego od jej obowiązków, zapewnić jej odpowiednią pomoc psychologiczną i duchową, mającą na celu jej reintegrację społeczną;
- uczynić wszystko, co możliwe, aby zrehabilitować reputację osób niesłusznie oskarżonych.

5. Władze Prałatury powinny się zobowiązać, aby osoby, które twierdzą, że są poszkodowane oraz ich rodziny, zostały potraktowane z godnością i szacunkiem. Konkretnie powinny zapewnić:

- a) przyjęcie, wysłuchanie i dalszą pomoc, jeśli trzeba nawet konkretne środki pomocy;
- b) opiekę duchową;
- c) opiekę medyczną, terapeutyczną i psychologiczną, w zależności od przypadku.

6) Należy chronić formę, prywatność i poufność danych o osobach, których sprawa dotyczy.

II

Środki zapobiegawcze

7. Inicjatywy apostołskie z udziałem nieletnich lub słabych, nad którymi opiekę duszpasterską sprawuje Prałatura (zob. *Statuta*, nr 121), powinny przestrzegać dobrych praktyk i wskazówek, które je chronią.

8. Zgodnie z Art. 2 *motu proprio* Vos estis lux mundi, w Prałaturze zostaje ustanowiona funkcja koordynatora ochrony nieletnich. Ma on następujące kompetencje i obowiązki:

- 1) Przyjąć każdą skargę czy informację od rzekomej ofiary lub od osób trzecich, o zachowaniu którego dotyczą niniejsze wytyczne. Osoba zgłaszająca nadużycie lub rzekoma ofiara otrzyma potwierdzenie odbioru informacji.
- 2) Zebrać wszystkie potrzebne dane w celu zidentyfikowania oskarżonego oraz możliwych ofiar, jak również wszystkie inne informacje powiązane ze zgłoszonymi faktami i osobami, których one dotyczą.
- 3) Poinformować osobę zgłaszającą nadużycie lub rzekomą ofiarę o procedurach obowiązujących w prawie kanonicznym i cywilnym.
- 4) Zapewnić rzekomym ofiarom początkową pomoc w postaci uważnego osobistego towarzyszenia.
- 5) W przypadku ustnego zgłoszenia nadużycia należy sporządzić raport ze wszystkiego, co jest mówione. Raport winien zostać podpisany przez osobę zgłaszającą i zawierać także opis postępowania, do czego konieczna jest obecność notariusza prawa kanonicznego.
- 6) Szybko i z zachowaniem dyskrecji wysłać do Wikariusza Regionalnego akta zgłoszenia nadużycia oraz podjętego postępowania, zachowując potwierdzenie wysłania; powiadomić osobę zgłaszającą nadużycie o ich wysłaniu.
- 7) Zachować tajemnicę zgodnie z kanonem 1455 §3 KPK.
- 8) Informować systematycznie Wikariusza Regionalnego o podejmowanym postępowaniu.

9. Każdy Wikariusz Regionalny wyznaczy dla swojego okręgu koordynatora ochrony nieletnich i słabych, co najmniej jednego koordynatora asystującego, który będzie mu pomagał we wprowadzaniu niniejszych wytycznych i który w razie potrzeby będzie go zastępował, oraz wyznaczy komitet wspomagający, składający się z co najmniej pięciu osób. Koordynator będzie podejmował działania prewencyjne i kształcące w zakresie relacji z nieletnimi i słabymi. Będzie się także zajmował szczególnie towarzyszeniem osobom, które będą twierdziły, że są ofiarami wykorzystania, nadużycia seksualnego lub złego traktowania, a także kontaktem z ich rodzinami.

10. Przed wyznaczeniem osób do pracy z nieletnimi lub słabymi w inicjatywach apostołskich pod opieką duchową Prałatury, także w przypadkach współpracy okazjonalnej:

- a) Poprzez odpowiednią analizę należy upewnić się, że kandydaci do zajmowania się takimi osobami spełniają wymagane warunki. Należy sprawdzić czy kandydat nie był karany według obowiązującego prawa.
- b) Za pośrednictwem odpowiednich środków otrzymają odpowiednie przygotowanie, aby rozpoznać, zidentyfikować i zapobiec niebezpieczeństwu wykorzystania i nadużycia seksualnego.

III

Normy postępowania

11. W inicjatywach apostołskich, w których uczestniczą nieletni, ich ochrona powinna być priorytetem. Dlatego w trakcie zajęć wierni Prałatury oraz ich współpracownicy powinni:

- traktować nieletnich roztropnie i z szacunkiem;
- dawać im pozytywny przykład;
- być zawsze w zasięgu wzroku innych osób, kiedy są z nieletnimi;
- poinformować osoby odpowiedzialne za te inicjatywy apostołskie, jeśli zauważą jakiegokolwiek zachowanie potencjalnie niebezpieczne;
- szanować sferę poufności osoby nieletniej;
- poinformować rodziców lub opiekunów o planowanych zajęciach i przewidzianych metodach;
- w rozmowach z nieletnimi kierować się należną roztropnością, także przez telefon i również za pośrednictwem sieci społecznościowych;
- prowadzić zajęcia w salach właściwych dla wieku i etapu rozwoju nieletnich, dbając szczególnie o zagwarantowanie w miarę możliwości, aby nieletni nie wchodzili i nie przebywali w miejscach ukrytych lub bez kontroli;
- unikać wszelkiego kontaktu nieodpowiedniego lub niepotrzebnego, fizycznego lub słownego, który mógłby być dwuznaczny (czułości, pocałunki lub nieostrożne uściski, bezzasadne lub takie, które mogłyby być błędnie zinterpretowane).

12. Wierni Prałatury oraz osoby, które zostały dopuszczone do współpracy w inicjatywach apostołskich Prałatury z udziałem nieletnich i słabych, mają ścisły zakaz:

- stosowania kar cielesnych jakiegokolwiek rodzaju;
- wyróżnianie którejs z osób, będących podmiotem niniejszych norm;
- pozostawienia kogoś z tych osób w sytuacji potencjalnego zagrożenia jej bezpieczeństwa fizycznego czy psychicznego;
- zwracania się do nich w sposób ofensywny;
- zachowania nieodpowiedniego, sugestywnego pod względem seksualnym oraz udziału w nim;
- dyskryminowania którejs z osób lub grupy osób, które są podmiotem niniejszych norm;
- proszenia kogoś z tych osób, aby zachowała cokolwiek w sekrecie;
- dawania którejs z tych osób prezentów, które dyskryminowałyby resztę grupy;
- przewożenia samochodem jednej z tych osób bez obecności nikogo więcej;
- robienia zdjęć i filmowania którejs z tych osób bez pisemnego pozwolenia jej rodziców lub opiekunów;
- publikowania oraz przetwarzania w internecie i sieciach społecznościowych obrazów, na których można rozpoznać którąś osób, będącą podmiotem niniejszych norm, bez pozwolenia jej rodziców lub opiekunów.
- kontaktowania się z którąś z tych osób, także telefonicznie czy za pośrednictwem sieci społecznościowych, bez pozwolenia rodziców lub opiekunów.

13. Należy zająć się szybko, w sposób zrównoważony, roztropnie i delikatnie każdym zachowaniem niewłaściwym lub prześladowającym, dotyczącym osób będących podmiotem

niniejszych norm, nawet jeśli nie wykazuje cech szczególnie poważnych, informując natychmiast ich rodziców lub opiekunów.

14. Do udziału osób nieletnich lub słabych w zajęciach, nad którymi opiekę duchową sprawuje Prałatura, konieczne jest pisemne pozwolenie ich rodziców lub opiekunów. Rodzice lub opiekunowie powinni otrzymać informacje o proponowanych zajęciach, a także nazwiska i dane kontaktowe osób odpowiedzialnych. Upoważnienia, zawierające dane poufne, przechowywane są z zachowaniem środków, które je chronią.

IV

Przyjmowanie zgłoszeń o nadużyciach

15. Osoby, które twierdzą, że są ofiarami nadużyć, o których tutaj mowa, a także ich rodziny, mają prawo zostać przyjęte, wysłuchane i prawo by skorzystać z możliwości towarzyszenia im. Wikariusz Regionalny osobiście lub za pośrednictwem koordynatora ochrony nieletnich, wysłucha ich, zapewniając, że sprawa zostanie potraktowana w sposób zgodny z prawem; by otrzymali odpowiednią opiekę duchową i ochronę ich dobrych imion oraz poufność danych osobowych. Wikariusz Regionalny będzie mógł powierzyć duchowe towarzyszenie osób obrażonych i ich rodzin wykwalifikowanemu kapłanowi.

16. Osoby te będą mogły otrzymać pomoc medyczną, psychologiczną i socjalną, a także informacje prawne.

17. Wierni Prałatury i współpracownicy, którzy wiedzą, że osoba nieletnia lub słaba może być ofiarą któregoś z nadużyć, o których tutaj mowa, lub mają co do tego uzasadnione podejrzenie, poinformują o tym Wikariusza Regionalnego bezpośrednio lub za pośrednictwem koordynatora ochrony nieletnich, poza sferą tajemnicy spowiedzi.

18. Kiedy zgłoszenia o nadużyciach lub informacje o nich nie będą ewidentnie bezzasadne, Wikariusz Regionalny odsunie domniemanego autora wydarzeń od działań apostolskich Prałatury na czas trwania postępowania wyjaśniającego, na podstawie którego zostanie określona jego sytuacja definitywna.

19. Jeśli tylko nie narusza się poufności kierownictwa duchowego, tajemnicy sakramentu pojednania i nie znajduje się w sytuacji przypadków, opisanych w KPK, k. 1548 §2, zgodnie z obowiązującym prawem cywilnym i kanonicznym, należy informować władze świeckie o oskarżeniach o nadużycia seksualne nieletnich, które uważa się za wiarygodne.

Należy zawsze przestrzegać powyższego prawa i obowiązku. W żadnym wypadku nie należy odradzać domniemanej ofierze lub jej rodzinie zgłoszenia przypadku władzom cywilnym. Koordynator powinien raczej poinformować domniemaną ofiarę lub jej rodziców lub opiekunów prawnych o istniejącym prawie i obowiązku, i zachęcić ich do zgłoszenia przypadku. W przypadku pisemnego i uzasadnionego oporu ze strony domniemanej ofiary lub jej legalnych reprezentantów, lub w przypadku odmowy sformalizowania wyrażonego oporu

na piśmie, Wikariusz Regionalny postąpi zgodnie z tym, co przewidują normy prawa cywilnego. W każdym razie po zasięgnięciu opinii komitetu wspomagającego, jeśli uzna, że jest to konieczne dla ochrony domniemanej ofiary lub innych nieletnich, poinformuje władze cywilne, że otrzymał zgłoszenie nadużycia lub informację na ten temat.

V

Postępowanie wobec zgłoszenia nadużycia

20. W przypadkach osób podlegających jurysdykcji Wikariusza, bez przerywania działań wyjaśniających prowadzonych przez władzę cywilną, zleci on jak najpilniej osobie, pełniącej funkcję obrońcy sprawiedliwości dla danego Regionu lub osobie delegowanej, lub jeśli nie jest to możliwe sam zrobi wstępne śledztwo, zgodne z kan. 1717 KPK.

21. Podczas śledztwa należy zbadać w miarę możliwości zachowanie, z powodu którego zostało ono rozpoczęte i okoliczności towarzyszące, dane osobiste oraz wiek osób których sprawa dotyczy, opisy na czym polega wyrządzona krzywda i jaki sprawa ma wpływ na *foro interno*; należy ponadto zebrać inne informacje które mogą mieć znaczenie. Można zebrać dokumenty, dowody i zeznania z różnych miejsc i środowisk, gdzie działała osoba, wobec której toczy się postępowanie. Osoba prowadząca śledztwo może także skorzystać z oświadczeń, zeznań, dokumentów i raportów ekspertów, zebranych w postępowaniu cywilnym, do których można mieć dostęp, jak również z wszelkich wyroków lub decyzji państwowych organów sądowych, odnoszących się do badanych wydarzeń. Wikariusz Regionalny może do czasu zakończenia śledztwa cywilnego, zawiesić działania kanoniczne jeśli uzna to za stosowne.

22. Podczas dochodzenia wstępnego należy szczególnie:

- a) działać tak, by każda osoba której sprawa dotyczy wróciła do formy duchowej i psychicznej;
- b) bezzwłocznie i w sposób jak najbardziej odpowiedni przyjąć oświadczenie osoby, która jawi się być ofiarą;
- c) pouczyć osobę która jawi się być ofiarą lub jej przedstawicieli, co do jej praw i jak ich przestrzegać, łącznie z możliwością przedstawienia dowodów, możliwością opowiedzenia wszystkiego bezpośrednio lub przez pośrednika;
- d) poinformować osoby, jeśli tego chcą, o zakończeniu śledztwa i przebiegu późniejszych działań;
- e) doradzić osobie pokrzywdzonej, aby skorzystała z pomocy doradców cywilnych i kanonicznych;
- f) chronić osobę pokrzywdzoną i jej rodzinę przed jakimkolwiek zawstyżeniem lub represją;
- g) chronić dobre imię, prywatność i poufność danych osobistych stron, których sprawa dotyczy.

23. Należy zawsze zagwarantować domniemanie niewinności i unikać wystawiania na niebezpieczeństwo reputacji osoby, wobec której toczy się postępowanie wyjaśniające. Jeśli nie ma poważnego powodu, aby postąpić inaczej, należy poinformować ją jak najszybciej o

otwartym śledztwie i jego motywach. Należy zachęcić ją, aby skorzystała z pomocy doradców w zakresie prawa cywilnego i kanonicznego. Powinna otrzymać propozycję pomocy duchowej i psychologicznej.

24. Jeśli istnieją przesłanki, że przestępstwa mogą się powtarzać, należy bezzwłocznie podjąć odpowiednie kroki zapobiegawcze, jakie przewiduje prawo.

25. Jeśli śledztwo potwierdzi już tylko prawdopodobieństwo popełnienia przestępstwa, które było powodem jego wszczęcia, Wikariusz Regionalny podejmie kroki kanoniczne przewidziane przez prawo i poinformuje właściwe władze cywilne. W przeciwnym razie Wikariusz Regionalny wyda Dekret, który będzie przechowywał w swoim tajnym archiwum wraz z dokumentacją, świadczącą o zrealizowanych działaniach oraz powodach podjętej decyzji. Jednakże w przypadku, kiedy oskarżonym będzie kapłan, nawet jeśli przypadek zostanie zakwalifikowany do archiwizacji, należy poinformować Kongregację Nauki Wiary (*Normy De Gravioribus Delictis*, Artt. 6; 16). W tym celu, kiedy tylko będzie to możliwe Wikariusz Regionalny wyśle do Kurii prałackiej potwierdzoną kopię akt śledztwa oraz Dekretu wydanego na jego zakończenie.

26. Każdy, kto zostanie uznany za winnego popełnienia przestępstwa nadużycia wobec nieletniego lub słabego, zostanie pozbawiony swoich funkcji lub zadań apostołskich czy duszpasterskich. Otrzyma jednak odpowiednią pomoc psychologiczną i duchową, a także wsparcie, mające na celu reintegrację społeczną.

27. W celu wprowadzenia w życie niniejszych wytycznych każdy Wikariusz Regionalny dokona w swoim okręgu koniecznej korekty sposobu postępowania w celu ochrony nieletnich, mając na uwadze wzór protokołu podany w załączniku, wskazówki Konferencji Episkopatu dla danego kraju oraz obowiązujące prawo cywilne.

Rzym, 22 lutego 2020 r.